

Akklimátizáció¹

Konganak a harangok, vörös ruhás alakok suhannak el ágseprűkkel a kezükben, ébred a kolostor. Az udvar közepén egy kislány guggol, a szájából majdnem kiesik a nyalóka egy hirtelen vigyortól. Didereg a hajnal. Lavórok fölött kopaszra borotvált, nevető kislányfejek csillognak a szappanos víztől, a mozdulataik kicsit kapkodók, ott kellene már lenniük a reggeli recitáláson. Ilyenkor képtelen vagyok megkülönböztetni őket egymástól.

Nem tudom, mikor érkeztem. A felmondásom és az utolsó tanári értekezlet piros betűs ünnep lett az évben, de a mai dátumot még hozzátűzve sem tudom. Összemosódik az ideút, a döntés után a készülődés lázas hetei, olyan voltam, mint egy ketrecbe zárt állat. A barátaim előtt addig mantráztam az indokaimat, míg el nem felejtettem az összes egyéb változatot, mióta pedig itt vagyok, csak az számít, hogy menni akartam. Azt mondtam, hogy inkább ott tanítanék, ahol értelme is van, hogy szegénynek lenni máshol is lehet. Hogy nem akarok gyereket, de otthon gyenge lennék nem beadni a derekam.

Aztán tényleg eljöttem. A jetlagból oxigénhiány lett, azóta pedig a kolostori monotónia miatt már csak arra emlékszem, ami mindennap megtörténik. Zöldségaprítás az ebédhez, adományt hozó falusiak, temetni vagy házastítani induló szerzetesek. A gerincemen őrlő lassúsággal, mint az alpinisták, araszolnak felfelé a poloskák. Délutánonként szerzeteslányok nevető csapatai az iskolabuszban, lesütött szemük alatt ott villognak a titokban nézett szappanoperák képkockái, ziháló férfiak mellek közé súgott vallomásaival. Éjszakánként megnyugszom, pedig nem tudok aludni. Mégis, akkor nem látszanak a hegyek, nem zúgnak a generátorok, és a saját kezem sem látszik végre olyan fehérnek. Nappal zsong a kolostor, a magashegyi légszomj nem enyhül. Folyton rám lóg az ég, mint egy kivédhetetlen, arcra szorított nejlonzacskó.

¹ Da: DIÁNA VONNÁK, *Látlak*, Budapest, Jelenkor Kiadó, 2021, pp. 9–15.

Acclimatazione

Suonano le campane, figure vestite di rosso con ramazze tra le mani scivolano via, si desta il monastero. In mezzo al cortile sta accovacciata una bambina, quasi le cade il lecca-lecca di bocca per un ghigno improvviso. Tremola l'alba. Chine sui catini, ridenti testoline rasate luccicano di acqua saponata; i movimenti delle bimbe sono un po' affrettati: dovrebbero già essere alla preghiera del mattino. In momenti come questo non riesco a distinguerle l'una dall'altra.

Non so quando sono arrivata. Le mie dimissioni e l'ultimo consiglio docenti sono divenuti date in rosso sul calendario, ma non ho la più pallida idea di che giorno sia oggi. Il mio viaggio fin qui è offuscato, febbrili le settimane di preparativi dopo la decisione. Ero come un animale in gabbia. Ripetevo le mie ragioni agli amici come un mantra, fino a dimenticare tutte le altre versioni, e da quando sono qui conta solo che volevo andarmene. Dicevo che avrei preferito insegnare dove ha pure un senso, che si può essere poveri anche altrove. Che non volevo figli, ma che rimanendo sarei stata debole e avrei finito per cedere.

E poi me ne sono andata veramente. Il jet lag si è trasformato in mancanza d'ossigeno, e da allora, a causa della monotonia del monastero, ricordo solo ciò che accade ogni giorno. Sminuzzare verdure per pranzo, abitanti del villaggio che portano donazioni, monache che vanno a celebrare funerali oppure matrimoni. Come gli alpinisti, le cimici risalgono la mia colonna vertebrale con esasperante lentezza. Di pomeriggio gruppi ridenti di giovani monache sullo scuolabus. Sfarfallano sotto i loro occhi bassi fotogrammi di soap opera guardate di nascosto, con dichiarazioni di uomini ansimanti sussurrate tra i seni. Di notte mi rilasso, benché non riesca a dormire. Eppure, allora non si vedono le montagne, i generatori non ronzano, e finalmente le mie mani non sembrano così bianche. Di giorno il brusio del monastero, l'affanno per l'altitudine non si attenua. Il cielo incombe sempre su di me, come un sacchetto di plastica premuto sul viso che non lascia scampo.

Gyakran valami viszketegség kényszerít, hogy azt hazudjam, dolgom van. Bejelentem, hogy a városba kell mennem, pedig senki nem kérdez. Mikor reggelente iskolába mennek, úgylát kiürül a kolostor, csak az öreg szerzetesnők ülnek a konyhába húzódva. Eliszokolok. Hagyom magam eltévedni, a sebtében épülő házak között megdugnának a vendégmunkások, ha hagynám, nevetve nyúlnak a mellem felé, de közben egymásra néznek inkább, mint a szemembe. Jólesik a közönségességük a kolostor után, és szerencsére egyáltalán nem érdekli őket, hogy ki vagyok. Emelem a tétet, egyetlen nőként whiskyt rendelek, és rágyújtok az illegális kocsma-boltban. A reakciókon látom, hogy ezzel mindenkire kiterjedő szexuális ajánlatot tettem. Inkább gyorsan menekülőre fogom.

Szinte üres még a kolostor, amikor visszaérek, a homlokomat a hideg vályogfalra tapasztva győzködöm magam arról, hogy nem is olyan nagyok a hegyek. Hirtelen ujjakat érzek a tarkómon, valami tétova simítást a hajamon. A gyomromban megdobb a szívem. Aztán megnyugszom, csak a furcsa lány az, aki napok óta követ. Én is figyelem, nem is lehet nem kiszűrni a többiek között. Ha a szemébe néznél, mindig elfordul a tekintete, és a beszéde akadozó, mintha lélegzet helyett szavakkal zihálna. Kutyaként követi a többieket, akik legfeljebb unottan nyugtázzák a jelenlétét. A korát nem lehet megbecsülni, a kopasz fejek és a vörös ruha a gyerekség, felnőtttség és öregség állomásaiba egyszerűsíti itt az embereket. Egymást tördelő kezei időnként görcsbe rándulnak, remegni kezdenek, és sosem tudom eldönteni, hogy a zavart mosoly az arcán butaság-e, vagy annyira erős hála, ami kiszorítja a gondolatokat. A többiek Dolmának szólítják. Most szabadkozva rám néz, a keze ott marad a kinyúló mozdulatban, aztán elfut, mielőtt megszólalhatnék.

Mennem kell, délutános angoltanár vagyok, órát tartok, de nyelvtan helyett inkább kérdezek. Az egyik kislány azért vette fel a cölibátust, mert nem akart férjhez menni, az apja és a bátyja is alkoholista, bűdösök is, rosszabb napokon belé rúgnak.

Spesso una qualche frenesia mi spinge a mentire dicendo di essere occupata. Annuncio di dover andare in città, sebbene nessuno me lo domandi. Quando di mattina vanno a scuola il monastero si svuota e soltanto le monache anziane si trattengono in cucina. Mi dileguo. Mi concedo di perdermi. Se glielo permettessi, i lavoratori stranieri mi scoperebbero tra le case che stanno costruendo in fretta. Allungano le mani verso il mio seno ridendo, ma piuttosto che guardarmi negli occhi si guardano a vicenda. Fa piacere la loro volgarità fuori dal monastero, e per fortuna a loro non interessa affatto chi io sia. Alzo la posta in gioco: sono l'unica donna, ordino un whisky e mi accendo una sigaretta nel bar-bottega illegale. Dalle reazioni comprendo che con questo gesto ho avanzato un'offerta sessuale aperta a tutti. Meglio filarsela alla svelta.

Quando ritorno il monastero è ancora semivuoto. Premendo la fronte contro la fredda parete di adobe mi convinco che le montagne non sono poi così alte. Improvvisamente sento delle dita sulla nuca, una sorta di carezza esitante sui capelli. Mi balza il cuore in gola. Poi mi tranquillizzo: è solo la ragazzina strana che mi segue da giorni. Anche io la osservo, non si può non notarla tra le altre. Se la guardi negli occhi distoglie sempre lo sguardo, e quando parla si blocca, come se al posto del respiro le mancassero le parole. Come un cane segue le altre, che tutt'al più prendono atto, annoiate, della sua presenza. Non è possibile stimare la sua età: i capi rasati e le vesti rosse riducono qui le persone agli stadi dell'infanzia, dell'età adulta e della vecchiaia. Si torce le mani, che talvolta si contraggono in spasmi, iniziano a tremare, e non riesco mai a giudicare se il sorriso perplesso sul suo volto sia sintomo di stupidità oppure di una gratitudine tanto grande da scacciare il raziocinio. Le altre la chiamano Dolma. Ora mi guarda dispiaciuta, la mano ferma ancora allungata, poi corre via prima che io possa dire qualcosa.

Devo andare: sono l'insegnante di inglese del pomeriggio, devo tenere una lezione, ma preferisco fare domande piuttosto che grammatica. Una delle bambine ha deciso di fare voto di celibato perché non voleva sposarsi: suo padre e suo fratello maggiore sono entrambi alcolisti, puzzano anche, e nelle giornate difficili la prendono a calci.

Sokszor hallom aztán, hogy mind ilyen. Egy másik lány azt mondja, egyszerűen a piros ruhák tetszettek neki, szépek, ahogyan lobognak a szélben. Viccelek, hogy nekem vörös a hajam, így aztán nem kellett szerzetesnek szegődjek, van, ami lobogjon így is.

Nem reagálnak, a répa és a bíbor tényleg nem pont ugyanaz a szín. A kolostorban amúgy télen is mindig van mit enni, ezt is többen hangsúlyozzák mosolyogva. Dolma nem kérdez, sosem kérdez, a tekintete cikázik a mozdulataimon, lassan a tehetetlenségig feszélyez. A többiek eltúlzott mosolyokkal próbálják elterelni a figyelmemet, versengve kérdeznek, de csupa olyasmit, amire nincs mód válaszolni. Nomád volt a nagymamád? És a te országodban vannak buddhisták?

Reggel arra ébredek, hogy a szoba ajtaját ütemesen veri valami, erősebben, mint egy kopogtatás. Kinézek, Dolma fekszik hátrabicsaklott fejjel az ajtó előtt, papucsos sarkával az ajtó fáját rúgja, béka, akibe áramot vezettek, a szája sarkából hab folyik, a füzetei számfülesen hevernek a földön. A hangja most is egy szűkítő kutyáé, valami gyo-mormélyi panasz, kétségbeesetten néz, és mondana valamit, de a habzó szájár miatt nincs hely a szavaknak. Csak a szeme jár körbe-körbe. Hogy érti-e, amit lát, azt lehetetlen megmondani. Lehajolok, hogy megfordítsam, nehogy a torkában felgyűlő nyáltól fuldokolni kezdjen, de az éppen felém ránduló keze a karomra fonódik, és úgy tart marokra szorítva, hogy mozdulni sem tudok. Így találnak ránk hosszú percek múlva a kisiskolás szerzeteslányok, arcukon rettenet és talán düh nyoma.

Orvost kell hívni, valaki telefonáljon, valakinek muszáj tudnia, van-e gyógyszere, akkor is, ha tőlem az egyetlen kórházban múltkor azt kérdezték, van-e saját tűm az injekcióhoz, vagy mehet a közös, de akkor is, valamit tenni kell, beszélek a levegőbe, a szavaim kuszák. Kifejtik az alkaromat a szorításból, Dolmába lassan visszatér a neurológiailag normálisnak mondott élet, csak még egy darabig eltart, mire ráélesít a valóságra a tudata, míg a habot letörli a szájáról, és megérti, hogy a többiek hova rángatják.

Sento dire spesso che sono tutti così. Un'altra ragazza dice che le piacevano semplicemente le vesti rosse, che sono belle quando svolazzano al vento. Scherzo sul fatto di avere i capelli rossi, per cui non è stato necessario unirmi alle monache, anche così ho qualcosa che svolazza.

Non reagiscono. La barbabietola e la porpora non sono davvero dello stesso esatto colore. E comunque nel monastero anche d'inverno c'è sempre qualcosa da mangiare, anche questo sottolineano in molte sorridendo. Dolma non fa domande, non fa mai domande, il suo sguardo serpeggia tra i miei movimenti, imbarazzandomi lentamente fino all'inerzia. Le altre tentano di catturare la mia attenzione con sorrisi esagerati, gareggiando nel fare domande, tutte domande alle quali non sono in grado di rispondere. Tua nonna era una nomade? E nel tuo paese ci sono buddisti?

La mattina mi sveglia il rumore di qualcosa che colpisce ritmicamente la porta della mia camera con più vigore di una bussata. Mi affaccio. Dolma sta sdraiata con la testa ripiegata all'indietro davanti la porta, tira calci al legno con il tallone, è una rana a cui hanno dato la scossa, dall'angolo della bocca le cola della schiuma, i suoi quaderni sgualciti sono sparsi sul pavimento. Anche adesso i suoi versi sono quelli di un cane che guaisce, una sorta di lamento dal fondo dello stomaco, mi guarda disperata, vorrebbe dire qualcosa ma il trisma e la schiuma non lasciano spazio alle parole. Solo i suoi occhi ruotano. Se capisca o meno ciò che sta vedendo è impossibile dirlo. Mi chino per girarla affinché non inizi a soffocare per la saliva che si accumula in gola, ma, con la mano che si muove a scatti proprio verso di me, si avvinghia al mio braccio, tenendo il pugno tanto serrato da impedirmi di muovermi. È così che ci trovano dopo lunghi minuti le piccole monache, sui loro volti un'espressione di orrore e forse di collera.

Bisogna chiamare un medico, che qualcuno gli telefoni, qualcuno deve sapere se ha un farmaco, sebbene l'ultima volta nell'unico ospedale mi abbiano domandato se avessi un mio ago personale per l'iniezione o se potesse andare quello comune, ma bisogna comunque fare qualcosa. Parlo al vento, le mie parole sono confuse. Mi liberano l'avambraccio dalla morsa, Dolma ritorna lentamente ad uno stato neurologico considerato normale, ci vuole solo ancora un po' perché la sua coscienza si riallinei alla realtà, mentre si asciuga la schiuma dalla bocca e capisce dove le altre la stanno trascinando.

Engem visszatolnak a szobámba, az ajtót rám zárják, már így is túl sokat láttam. Ostobán nézek magam elé, sehová nem tudom kiengedni a bent ragadt szavakat, farkasszemet nézek a polcon az exem fényképével. Nem is az exem igazából. Ki most biztosan nem mehetek, játszani a szabályok szerint kell, és én most egy körből kimaradok. Jobb híján várom, hogy iskolába induljanak.

Kiszököm az első adandó alkalommal, émelyít a városban mindenhol ki hallatszó recitálás, a részvétlenség tagolatlan zsolozsmája, a forgó imámlom, ami jogos büntetésként ünnepli a nyomort meg az értelmetlenséget. A muszlim negyed felé indulok, ahol mindig erőszakosak az árusok, de legalább az újjászületésben nem hisz senki. Végül nem jutok odáig, egy kihalt főút padkáján maradok, nézem a völgyben a folyó zöld szalagját a hegysívatag szürkéje előtt.

A délutáni órán kérdezek, de nem érdekelnek a válaszaik, Dolma sehol. Zavarban vannak, máshogy szorongat minket a reggeli rángatózás emléke, valami gombóc a torokban. Nyelni kellene-e vagy hányni, én még mindig nem tudom. Végül nagy nehezen elkezdik. Ő mindig ilyen, nem szabad közel menni hozzá, ha ez van, ott kell hagyni, és megvárni, ameddig elmúlik, hiszen mindig elmúlik, aztán felkel, letörli a nyálat az arcáról, mosolyog megint, kiveri kutya, tulajdonképpen neki is jobb, ha félrenézünk. Magamat is idegesítem az erősködéssel, hogy ehhez egyszerűen gyógyszer kell, és elmúlik. Vagy legalábbis nekünk lesz nyugalunk, hogy a kötelezettségek körein rituálisan végighaladtunk, hogy azt tettük, amit tennünk kellett. Mosolyognak, nem győzködnek, hagyják, hogy kifulladásra lendülem.

Quanto a me, mi spingono nella mia stanza e chiudono la porta, ho già visto troppo. Fisso frastornata davanti a me, non riesco a far uscire in alcun modo le parole che ho intrappolate dentro, sfido con lo sguardo la fotografia del mio ex sulla mensola. Non è nemmeno il mio ex a dirla tutta. Non posso certo uscire ora, bisogna giocare secondo le regole, e io adesso devo saltare un turno. In mancanza di migliori alternative, aspetto che vadano a scuola.

Me la svigno alla prima occasione. Mi danno la nausea la preghiera che riecheggia da ogni angolo della città, il salmodiare indistinto del disinteresse, la ruota girevole della preghiera, che celebrano la miseria e l'assurdità come legittima punizione. Mi dirigo verso il quartiere musulmano, dove i venditori sono sempre prepotenti, ma almeno lì nessuno crede nella reincarnazione. Alla fine non mi spingo fin lì, mi fermo sul ciglio della solitaria strada principale ad osservare il nastro verde del fiume nella valle contro il grigio del deserto montano.

Nella lezione pomeridiana faccio domande, ma non sono interessata alle risposte. Dolma non è da nessuna parte. Sono turbate, in modo diverso ci opprime il ricordo delle convulsioni della mattina, una sorta di nodo alla gola. Se deglutire oppure vomitare, ancora non lo so. Alla fine con grande fatica cominciano. Con lei è sempre così, non ci si può avvicinare quando succede, bisogna lasciarla lì, e aspettare che passi, perché passa sempre, poi si alza, si asciuga la schiuma dal viso, sorride di nuovo, un cane bastonato, in realtà è meglio anche per lei se guardiamo dall'altra parte. Insisto che basterebbe un semplice farmaco per farlo passare e finisco per infastidire anche me stessa. O perlomeno saremmo tranquille perché avremmo percorso ritualmente tutte le tappe obbligatorie, avremmo fatto ciò che dovevamo fare. Sorridono, non tentano di convincermi, lasciano che il mio slancio si spenga.

Éjszaka a kolostor lapos tetejére kiülve számolom a ki- és belégzéseket, a cigaretta narancssárga felizzásait. A hátamon érzem, hogy valaki figyel, de nincs erőm tudni akarni, hogy ki az. Alattam egy szamár kukázik a kolostorkapu előtt, jó fotótéma lenne, mint itt minden. Aztán hátra sem kell néznem, tudom, hogy ő az, ugyanazok az ujjak simítanak végig a hajamon. Szép, zihálja maga elé, hátulról valamit a kezembe csúsztat, aztán csak a papucs csattogását hallom, ahogy elfut. Nem fordultam volna meg, igazán maradhatott volna. Lenézek, a kezemben egy nyalóka, a másikban közben kialudt a cigaretta. Kifújom a kevés füstöt, ami még bent maradt, próbálom elkapni a szamár tekintetét.

Di notte, seduta sul tetto a terrazza del monastero, conto le espirazioni e le inspirazioni, le volte in cui la sigaretta si infiamma d'arancione. Sulla schiena la sensazione che qualcuno mi stia fissando, ma non ho la forza di voler sapere chi. Dietro di me un asino rovista tra la spazzatura all'entrata del monastero, sarebbe un buon soggetto fotografico, come tutto qui. Poi non ho nemmeno bisogno di voltarmi, so che è lei, le stesse dita che mi accarezzano i capelli fino alle punte. Belli, dice ansimando. Da dietro mi fa scivolare qualcosa tra le mani, poi sento solo lo schiocco delle ciabatte mentre corre via. Non mi sarei voltata, sarebbe davvero potuta restare. Abbasso lo sguardo, in una mano un lecca-lecca, nell'altra intanto si è spenta la sigaretta. Espiro il poco fumo ancora rimasto, cercando di catturare lo sguardo dell'asino.

Trad. di Sara Luigia Tomassetti